

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibus, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Martii Et Aprilis

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10259

XIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77384)

BEATI IUSTINI PHILOSOPHI ET MARTYRIS
VITA, EX EIVS LIBRIS A IOACHIMO PERIO

703

Extat in eius
operibus.

in *Benedictino collecta.*

Iustinus in vrbe Palaestina, cui nomen Neapolis Flavia fuit, 13. Aprilis. Prisco Bacchio patre natus est. Is primum, posteaquam studiis humanitatis eruditus est, philosophiae studuit: deinde Christianorum disciplinae se addixit: postremo pro Christo mortem pertulit: de quibus ordine institui dicere, ut qualis vir fuerit, id est, quem in ijs se praestiterit, intelligatur. Cum ab initio ferè ætatis cuperet conferre, sicuti ipse ait, inter se disciplinas philosophorum, ut ego interpretor, primò Stoico cuidam se erudiendum tradidit, ut Stoicorum decreta cognosceret. Deinde cum aliquantum temporis cum eo versatus esset, posteaquam nihil amplius sibi vidit

Eius patria & parens.

Studet philosophiae Stoicæ.

de Deo, cuius scientiam habere cuperet, suppetere, quòd neque Stoicus ille Dei scientiam haberet ipse, neque necessariam hanc disciplinam esse censeret: illo relicto, se ad alium contulit, qui Peripateticus erat, acutum hominem, ut sibi videbatur. Is cum Iustinum primis diebus retinisset secum, deinde mercedem ab eo exigere coepit, quòd illa ipsius consuetudo, ut dicebat, ei non futura esset inuutilis. Iustinus autem illum ob eam causam paulò post reliquit, cum eum ne philosophum quidem iudicasset.

Peripateticæ.

Stoicorum atque Peripateticorum his de causis repudiatis contemptisque disciplinis, cum etiam tum eius animus præcipuum ac proprium philosophiae munus quoddam esset, audire cuperet, accessit ad Pythagoreum quendam clarissimum hominem, magna sapientiae cognitione præditum: habitoque sermone cum illo, quo se & illum audire velle, & cum ipso consuetudine implicari dixit, Pythagoricus ex eo querere coepit, num Musicæ Astrologiæque & Geometriæ operam dedisset, aut cogniturum ne se esse speraret aliquid eorum, quæ ad beatam vitam pertinerent, nisi ijs antè eruditus esset, quæ eius animum à rebus sibi sensum cadentibus disungerent atque abducerent, eumque rebus ijs, quæ animo atque ratione cernuntur, aptum præpararent, ut honestum ipsum, ipsumque bonum videret. Cumque Iustinus eas se disciplinas ignorare professus esset, cū Pythagoricus ille dimisit, cum illas & laudaret multis verbis, & necessariis esse dixisset. Quod Iustinus primùm acerbè, ut par erat, tulit, cum ita se de spe deijci intelligeret: eoque magis, quòd illum aliquid scire sibi persuaderet, deinde considerans tempus, quòd illis in disciplinis consumpturus esset, non passus est se in longum tempus rejici.

Pythagoricæ.

Itaque in hac animi distractione & dubitatione ei visum est ad Platonicos venire, quòd & illi tum in magno erant nomine ac gloria, & plurimum versatus esset paulò antè in vrbe sua cum docto homine, qui Platonicis decretis antecelleret, magnumque fructum ex eius usu consuetudineque cepisset, maioremque in dies progressum tum facere solitus esset. Is autem vehementer illum rerum corporis expertium intelligentia excitabat, formarumque, quas illi ideas vocant, cognitio animum illi erigebat, sic ut ad breue tempus, & sapientem fore se, & inani spe ductum, Deum statim visurum esse speraret. hic enim Platonicæ philosophiæ propositus est finis. Cum ita animo constitutus, tandem aliquandò magna tranquillitate ocioque abundare statuisset, hominumque viam declinare, se in locum mari vicinum ac propinquum recepit. Ibi hominem quempiam necopinatò offendit, qui illum disputando eò tandem adduxit, ut contemptis philosophis omnibus, quòd veram de animorum immortalitate ac de Deo sententiam non pronunciassent, prophetarum libros legere vellet. Longa illa eorum fuit de animorum immortalitate, de bonorum, præmijs malorumque supplicijs disputatio: in qua, illo quarente, Iustinus ex Platonis sententia quæ tum ipsi viderentur (neque enim vera sunt decreta illa, sed ex Christianorum finibus exterminanda) respondit. Summa autem illa fuit, cogente illo siue minutis interrogationibus, siue rationibus ac similitudinibus, verum non esse visum à philosophis.

Platonicæ.

Scopus disciplinæ Platonicæ.

Philosophi à veri notione alieni.

Itaque cum Iustinus assentiretur, quærereturque quonam præceptore iam quispiam vteretur, aut vnde adiuuari posset, si ne in philosophis quidem verum inueniretur: extitisse respondit quosdam olim ijs omnibus, qui philosophi haberentur, antiquiores, beatos homines, iustos ac Deo charos, qui diuino instinctu locuti essent, resque eas

Prophetæ. vaticinati essent, quæ tum euenirent, quos eosdē prophetas vocarent: eos solos & verum intellexisse, & hominibus enunciaſſe nullius metu deterritos, nec victos opinione aut ductos gloria, sed ea sola prædixisse, quæ spiritus sancti pleni audiuissent atq; vidissent. Libros etiam eorum extare, eiq; qui eos euoluisset, maximū fructum esse propositum & principiorum & finis, & eorum, quæ philosophus tenere deberet, cum eis credidisset. Neque enim eos demonstratione, aut necessaria conclusione vios esse tum in suis sermonibus: quippe qui testes veritatis essent, digni, quibus maior, quàm omni demonstrationi, haberetur autoritas. Eorum autem orationi cogere assentiri primū ac maximè ea, quæ prædicta ab illis euenissent & euenirent: deindē mirabilia inusitataque opera, quæ efficerent, quæ eadem, spiritus erroris & impuri pleni, falsi prophetæ & vates nec perfecissent, nec perficerent, sed tantum falsa quædam ad stuporem hominum & admirationem. Quocircā illum ita animo constitutum monebat, vt imprimis Deum precaretur, vt sibi fores luminis aperirentur. Neque enim ea cerni intelligi posse à quouis, sed ab eo tantum, cui datum sit Dei eiusque Christi concessū ac munere. Quæ cum dixisset, aliaque præterea multa, eaque Iustinum sequi iussisset, abijt, nec ab eo postea visus est.

Admirabilis S. Iustini mutatio. Tum verò illo eius sermone Iustinus repente in animo suo ignem (tantū sanctæ cohortationes præclarique sermones valent) excitari sensit tantū, cum vt iam tum prophetarum virorumque illorum, quos Christus charos haberet, desiderium teneret. Cumque eius verba secum ipse in animo repeteret, hanc vnā philosophiā tutam & vilem reperiebat. Sic ergò, vt ipse ait, ex his philosophus extitit. Idem quàm mox postea saluari vitalique aqua expiatus fuerit, non potui inuenire. Hoc etiam, quod dicturus sum, vtrum ante superiorē disputationem, an ne post eandem eueniret, consideremus. Scribit enim in priore Apologia, se, qui Platonis decretis delectaretur, cum in crimen vocari Christianos audiret, & tamen nullo mortis metu, eorumque omnium, quæ terribilia habentur, affici eos cereret, hoc cogitare solitum, fieri non posse, vt ipsi in vitio & voluptatum cupiditate versarentur. Mihi quidē videtur id euenisse ante illam disputationem, quod ex illa non solum ceteros philosophos, sed Platonē quoque contempnissē videatur. Vt cunque res habeat, eum intelligimus ex scriptis suis, posteaquam in Christi disciplinam se semel tradidit, Christianæ religionis ac disciplinæ acerrimum defensorem extitisse, atque ab ea defendenda nec minis, nec supplicij vllis, nec denique morte deterreri abduci que potuisset.

Christianæ religionis est acerrimus propugnator. Hoc declarant eius libri, quorum in alijs Iudæos atque gentes, id est, disciplinæ nostræ hostes, illos veteris legis, quam vnā probabant, testimonijs: has philosophorum atque poetarum & Sibyllarum, quibus plurimum tribuebant, sententijs refellit & arguit: in alijs Christianos eorumque religionem apud Antoninum Pium Imperatorem, eiusque liberos Verum atque Lucium, & Senatū Romanum defendit magna dicendi & libertate & copia. Nec verò in hoc tam reprehendendi defendendive studium sequebatur, quàm illos ab ingrata Deo vita & disciplina ad gratam deducendi voluntatem: quorum superius illud ita perfecit, vt non alius plenius & aptius perfecisse videatur: posterius autē num suos exitus in multis aut nonnullis habuerit, id est, num aliquos ad Christi religionē deduxerit, ignoro. Hoc quidem certè possum dicere, quod ipse ait, Tryphonem Iudæum ab ipso post eum sermonem, quem cum illo aduersus Iudæos habuerit, maxima ex illo percepta voluptate, ita animo constitutum discessisse, vt se ac sodales, si sæpius vnā disputare liceret, maiore vtilitatem fructumque percepturos fateretur. Hoc etiam verisimile est, Antoninum Pium eiusdem orationibus, quas pro nostris dixit & scripsit, adductū, scripsisse ad Asianos epistolam pro Christianis, cum id petebat, vt de Christianis ita quæreretur, vt si qui malefici conuincerentur, poenas luerent: si non conuincerentur, non punirentur hoc vno, quod appellarentur Christiani, ab eo, quasi Iustinus persuasisset, illa epistola scriptum esse videamus.

In Trypho. pag. vii. Scripsit autem libros multos, quorum conuertimus hos, qui ad nos peruenerunt, Sermonem, quem aduersus Iudæos cum Tryphone habuit: Apologias duas pro Christianis apud Antoninum Pium, eiusque successores & Senatū Romanum: Orationem paræneticam siue Monitionem ad Gentes: Libellum de Monarchia: Expositionem fidei de recta confessione, siue de sancta eiusdemque essentia Trinitate: Epistolam ad Zenam & Serenum: Quæstiones quinque à Christianis Gentibus positas, Gentiumque ad eas responsiones, & earum refutationes: Quæstiones Gentium Christianis positas de eo, quod in corporeum est, de Deo & resurrectione, Christianorumque ad eas respon-

Scripta S. Iustini.

responsiones: Explicationes siue responsiones ad Christianos de quibusdam necessarijs quæstionibus (quanquam hic liber alterius videtur esse, quoniam Irenæi & Origenis mentionem facit) & refutationes quorundam Aristotelis decretorum. Alios eius libros Eusebius, & post eum Hieronymus, Photius atq; Suidas enumerant, qui ad nos non venerunt: veluti Elenchum, quem librum Eusebius & Photius quartum eorum, quos in Gentes scripsit, nominant: tertium verò eum, qui non extat, in quo de dæmonum natura disputat: alium etiam de Monarchia Dei, qui non videtur is esse, qui extat, quemadmodum alio loco docui: Alium quoque, quem Psaltem inscripsit: Alium præterea, quem scripsit de Animo, ut illi dicunt. Ipse autem in secunda Apologia pro Christianis librum in omnes hæreses se scripsisse dicit, qui etiam ad nos non venit. Vfus est vehementi genere dicendi, quod ad Philosophorum, quam oratorum, stylum propius accedit: sed interdum obscura est illius oratio. Nunc de eius morte aliquid dicendum est.

Iustini libri qui nondum extant.

Cum in omne genus hominum, qui à nostra & vita & disciplina abhorret, acerbum se præstitit, tum in philosophos maximè, quòd, ut mihi videtur, non solum ipsi religionis nostræ hostes & vita & professione essent: sed etiam quòd & alios exemplo suo ac doctrina in contraria confirmarent, & ad eam nostros, quantum in ipsis esset, deducerent. In ijs Crescentem quendam, & vita & disciplina Cynicum, qui in nostros falsum pro testimonio diceret, delegisse videtur, in què acerbitalis suæ aculeos maximè emitteret. Nam & sæpè cum eo de rebus decretisque religionis nostræ disputavit, & cum imperitum eum in rebus, quæ philosophorum sunt propria, in disputationibus comperisset, nec tamen desineret, eius vitam atque mores apud Antoninum Pium publicè culpavit, eumque imperitum se disputando ostendisse dixit. quod verum esse ex eo credere debemus, quia se paratum esse tum confirmavit de iisdem rebus in conspectu illorum disputare, nisi & ipsius interrogationes, & Crescentis responsiones ad eos perlatae essent. Auxit hoc veterem Crescentis invidiam, qua Iustini amulus flagrabat. Itaque ex eo die nunquam eius animus antè conquiescere potuit, quam eius sanguine & morte ira satiaretur: quemadmodum Tatianus Iustini discipulus in libro, quem in Gentes scripsit, testatur. Is quidem liber extat, nondum editus. Eum enim habetamicus quidam, à quo vtendum, sicuti pollicitus erat, accepissem, nisi tum, cum hæc scriberem, ab vrbe abfuisset. nec verò mors Iustini fefellit. In ea enim Apologia, quam dixi, quasi eam diuinaret, se expectare professus est, dum ab aliquo eorum, qui erant in nomine ac gloria, aut etiam à Crescente, ipse dedita opera in crucem ageretur.

Est vehemens in Philosophos.

Crescens auctor cordis Iustini.

MARTYRIUM SANCTORVM ET GLORIOSORVM CHRISTI MARTYRV, CARPI, PAPHYLI, ET SOCIORVM.

CHRISTI MARTYRV, CARPI, PAPHYLI, ET SOCIORVM, auctore Simeone Metaphraste: qui licet affirmet passos esse 13. Octobris, nos tamen hoc loco eos reponere maluimus, quòd per antiquum Romanum, itemque Bedæ & Vsuardi Martyrologia eos habeant 13. Aprilis die.

Romanum, itemque Bedæ & Vsuardi Martyrologia eos habeant 13. Aprilis die.

Eminisse eorum, qui pro Christo sunt passi, est plurimum utile & conducibile. Sufficit enim vel sola memoria, ut ad Dei amorem excitet animum, & sit veluti quædam ala ad virtutem, & efficiat, ut eadè certamina, quæ corpore martyres, mente ille sustineat pro fruendis ijs, quæ sunt illic, remunerationibus. Ex ijs ergò, qui hæc martyrij peregrè certamina, validæ quoque ecclesiæ columnæ & fundamenta, Carpus & Paphylus noscuntur: quorū vterque in clara quidem patria, nempe ciuitate Pergamena, ex valde autem pijs natus parentibus, eis quoque còuenientem vitæ ostendit rationem, veluti generosæ cuiusdam radicis generosum germen: ad eò ut ex fructu arbor euaderet manifesta, & ex fluente censeretur fons beatus. Nam ambo quidem corpus faciebant esse solis contentum necessarijs, repellentes quicquid erat varium & curiosum: necessarijs autem tam modicè vtentes, ut corpore

13. Aprilis.

Patria Carpi & Paphyli.

Nota infirmitatem abstinētiā Sanctorum.

pore quidem multum abessent ab angelis, insigni autem abstinētia, incorporei prope modum viderentur. Hinc cum prouedi essent ad summum virtutis, iudicati sunt digni, quorum fidei committeretur populi praefectura. Et Carpus quidem, cum peruenisset ad pontificatum, pietatis mysteria annunciabat ijs, qui erant Thyatiris: Papyrus autem honoratus gradu Diaconatus, suo muneri respondens, adhibebat studium in paribus laboribus.

Virtutis natura.

Cum ergo eorum fama peruasisset in omnes partes, ut potest quod ea sit natura virtutis, ut non possit latere, sed seipsam semper praedicet, magna multitudo ideò confluebat, & eorum fruens doctrina, libenter accedebat ad pietatem. Sed fieri omnino non poterat, ut qui fuit ab initio bonorum aduersarius, cum haec sic fierent, quietem ageret. Non quicquam itaque, sed cum inuenisset egregios ministros suae malitiae, eis persuadet, ut Sanctos accusent apud Decium, quod sint & in deos impij, eos abominantes, & sequantur vanam Christianorum opinionem. Ille autem hac re grauissimè affectus, Valerium quendam assessorem, cum quo res omnes suas communicabat, (Erat autem amans daemonum, & vir agrestitis) emittit in Asiam, quae sibi de sanctis nunciata fuerant, ei significans, & ei in illos potestatem permittēs. Statim ergo Valerius viam conficit quam celerimè: & postquam fuit in loco, ubi ij degebant, ille quidem statim deis vanis consuetudine voluit offerre sacrificia, eiusque iussus mox peruasit omnes terminos regionis Thyatirorum, ut quicumque in ea erant, nihil cunctantes venirent in eum locum, ubi fieret sacrificium, gratiarum actiones ipsi quoque dijs illius reddituri, ut qui nollet solūm aegrotare, sed alios quoque vellet frui eodem morbo. Hoc autem ducebat esse sufficiens argumentum sententiae martyrum. Dicebat enim intra se, quod si ipsos quidem viderit communiter conuenientes cum multitudine ad sacrificandum, falsa apparebunt omnino, quae dixerunt Decio. Sin minus, non est alia maior expectanda probatio.

Martyres Valerius superbe compellat.

Cum ergo omnes quidem in locum conuenissent, ut perageret sacrificia, soli autem abessent admirabiles duo martyres, (alibi enim stabant, Deo preces, nempe verum reddentes sacrificium) ijs sicut iussus, ille superbius ac elatius eos rogauit causam, cur ipsi abfuisent: deinde etiam adiecit: At saltem ante meos oculos pulchre corrigatur delictum, ut accinatoribus inuidia in caput eorum conuertatur, & vobis clarior, quam prius gloria oriatur. Ad haec sancti, qui & metu & omni claritate humana erant superiores: Effet dedecus, o Iudex, dixerunt, apertum, inquam, dedecus, habere bouem & asinum, (ut cum magno dicam Esaia) qui nos arguerent magni criminis ingrati animi. Si quidem illi quidem cognouerunt possessorem, & eum, qui ipsos alebat: nos autem, quod aliamur ab ipso, ignorare videremur, si vero relicto Domino, qui falso vocatur, deos coleremus. Haec dixerunt: & Deus simul ijs, quae dicta sunt, est assensus. Nam magnus irruens terramotus, conuertit in puluerem ea, quae ab insipientibus colebantur, simula-

Esa. I.

Præclare ei respondent.

Terramotus ingens.

lacia. Et inanima quidem sic se habebant, & ita fuere dissoluta. Valerio autem firma erat ac stabilis malitia, & quae non poterat amoueri. Nam cum admirari oporteret potentiam Dei ineffabilem, & deorum suorum magnam irridere imbecillitatem, (quod quidem fecisset vir prudens & intelligens) ille euasit magis temerarius, & suam planè ostendit insaniam. Sed cum virorum nobilitatē & modestiam reueritus, tunc à grauiore cruciatu abstinuisset, iubet eos, ferreis collaribus collis eorum impositis, per medium forum nudos circumagi. Nudi itaque ducebantur athletae, collis vinculo grauati: & forum obibant cum infamia, qui verè erant honesti: irrisi & ludibrio habiti, qui innumerabilibus digni erant laudibus. Iudex ergo, qui turpem hanc & infamem traductionem putabat sanctos affecturam dedecore, & sic eorum constantiam esse emollituram, statuit mollibus eos verbis aggredi, & sic cuniculos agere in generosum eorum propositum: & Si vos quidem, inquit, viderem non ferre aperta indicia generosi spiritus, nequaquam vobis darem consilium. Licet enim, si velim, vos per tormenta expugnare, inuitosque; & nolentes ad nostram conuertere religionem. Sed cum & vultus, & morum moderatio significant vestri animi libertatem, statui fungi apud vos officio boni consiliarij. Neque enim arbitror vos latere, quod longo ab hinc tempore incepta, quae dijs immortalibus exhibetur, gloria & honor, manet usque in hodiernum diem, non apud nos solos, qui Graecam linguam nouimus, sed etiam apud ipsos barbaros. Per hanc ergo religionem videre licet ciuitates bonis regi legibus, hostium deprimi supercilium, pacemque vigere. Vndenam autem reges, & principes, multi quidem etiam prius, nunc autem Romanorum, ad tantam gloriam peruenere, ut gentes

Nudi circumaguntur sancti martyres.

Iudex eis blanditur.

gentes quidem & ciuitates euerterent, in potestatem autem omnes redigerent aduersarios? Si ergo indoctorum sermonibus inducti estis ad hanc à ratione alienam, & que nupèr apparuit, Christianorum opinionem, non valdè reprehendo. Hoc tantùm dico esse simplicitatis. At vos nunc tandèm respicientes, & ad vos redeuntes, conuertimini ad id, quod est melius, vt & dii sint vobis propitij, & pluribus bonis, quæ sunt apud nos, fruamini, & Imperatoris in beneficiendo munificentiam sic vobis concilietis. Sin autem in prioribus omninò perstiteritis, à tot bonis excidetis: sed & nos quoquè asperiores (quod absit) vobis necesse erit omninò experiri.

Hæc postquam audiuerunt martyres, oculis in cælum sublatis, cum se Christi signaculo munissent: Videris, dixerunt, nos, tanquam aliquos simpliciores, non tardè, sed facilè putare posse conuerrere ad discendam impietatem. Sed scias te non incidisse in viros pusilli & abiecti animi: non per hoc, quod pro Christo suscipitur certamen, & nostram ab ineunte ætate in pietate exercitationem. Non enim propter temporis antiquitatem, honore dignam dixerim vestram religionem. Neque enim si quid est antiquum, est id etiam honore dignum: quandoquidem vetus quidem est omninò etiam vitium, sed non etiam propter tempus dignum est quod honoretur. Nò est ergò considerandum, an antiqua sit vestra religio: sed hoc ipsum, an eam oporteat admittere: quam nos quidem consulerimus declinare, & de medio tollere pro viribus, quæ tam horribilem ignis gehennam recondit & reseruat ijs, qui ipsam diligunt. In summa autem, si velis accuratè attendere, inuenies omninò tu quoquè eos, qui apud vos coluntur, deos, nihil aliud esse, quam opera manuum hominum inanima & surda, quæ nihil omninò, non modò alijs, sed ne sibi quidem ipsis, possint opis afferre. Si ergò homo quidem est Dei opus, vt qui ab eo sit effectus: quæ vos autem simulacra adoratis, sunt opera manus humana: quomodò quis, nisi fuerit planè nullo sensu præditus, & planè bos & asinus, ijs, quæ ipse est fabricatus, honorem tribuerit? cum oporteret illa magis suos honorare opifices, si quis inesset eis sensus? Quoniam ergò confessus es, nos esse intelligentes, & scis, quòd homo, qui est sanæ mentis, nunquam veritati id, quod est falsum, prætulerit, aduerte animum, & de eo, qui verè est opifex vniuersorum, discè à veridicis labris.

Deus suapte natura non potest circumscribi: est enim eiusmodi, vt in eum non cadat omninò circumscriptio, & superat omnem, quæ in tempore suscipitur, cogitationem. Nanque temporum non subijcitur tempori. Quamobrèm nec cœpit quidem esse. Omnia autem, tam quæ sub adspèctum cadunt, quam quæ mente percipiuntur, ad hoc, quòd sint, produxit. Homo ergò cum esset à Deo effectus, & ei esset tributum, vt habitaret paradisum, & ad maioris profectus exercitationem accepisset mandatum, inuidia diaboli affectus morbo inobedientiæ, non posse interire, permutauit interitu: & cum carnis subijisset voluntatem, fuit subiectus morti. Caterùm pater inuidiæ non fuit contentus hoc solo lapsu eius, cui inuidebat: sed etiam ad Dei, proh dolor, obliuionem eos deduxit, qui postea nati sunt ex eodem genere, vt nò solùm corporibus, sed etiam animis mors dominaretur. Relicto itaque vero Deo, & ad lucem veritatis sua sponte claudentes oculos, cultus simulacrorum subière tenebras. Propterea ergò idem nostri generis opifex, qui benignis visceribus nos produxit ex nihilo, non ferens videre hominè opprimi maligni tyrannide, & à paterno sinu non excessit, & omnia factus, sicut nos, præter solum peccatum, cruci affigitur, & moritur, à lapsu peccati nos volens liberare. Cum ergò sua morte nostri lapsus authorem deiecisset, ipse & in calos ascendit, è quibus descenderat: & nos illuc vocat, vt qui nobis ad se ascensum ostenderit. Potésne tu quoquè tale quid ostendere, quod à tuis dijs factum sit, an te iam eos deos vocare pœnitet? Possessionum autè, & pecuniarum, & honoris apud Imperatores, quæ sunt vestra, vt dicitis, bona, nos partiam curam gerimus, vt qui ea nò tanquam stantia iudicare, sed tanquam fugiètia, re cète didicerimus à Propheta, & maximè cum in Deum ipsum spem collocauerimus, & ab illius gloria toti pendeamus, propter què etiam magno ac forti animo pati statuimus.

Hec cum audisset Valerius, & ægritudine animi fuit affectus, & igne insanæ incensus. Et protinus exuens fictam personam mansuetudinis, internam aperuit feritatè. Et sanctorum quidè facultates de diripiendas ijs, qui accusauerant, rem, quæ valdè quidem ab illis despiciebatur, plurimi autè fiebat ab ijs, qui id magnum existimabāt: ipsos verò agrestibus quibusdā equis alligatos, iussit quam primùm agi Sardas. Atq; equos quidè, cum inceperent currere Thyatiris, aduentante vespere, Sardis vix tandè faciunt à cursu

Munissent se
signo crucis,
& ei egregiè
respondent.

In falsos
deos.

Præclara
martyrum
oratio.

Charitas
Christi erga
homines.

Supplicium
martyrum.

à cursu desistere. Cæterum martyribus, qui in hoc acerbo cruciatu totum diem transferant, nec nox tamen bonis actibus vacua remansit: sed in diuinis hymnis plurima pars eius fuit consumpta. Si quãdò autem parùm somni caperent, eis assistentes angeli, defessos recreabant: & ad tormenta mox futura faciebant animo alacriores. Postridi autem partim quidem inter se, partim autem ijs, qui aderant, narrabant sancti diuinam illam apparitionem, & venturum Valerium ad eorum examinationem expectabant, perindè ac quidam strenui milites certamina cupientes, & ad mortem cum gloria suscipiendam, generosè & audacter intuentes. Ille autem cum peruenisset Sardas, tunc existimabat, & si non priùs, se obedientiores & faciliores inuenturum martyres. Solum enim sciebat cruciatus: Consolationem autem vnde sciret terrena illa anima, & aliena à diuina apparitione & bonitate? Cum eos autem vidisset vultu, quàm priùs, lætiores, spirituque constantiores, & animo minus deiectos, desperans se posse tormentis expugnare, assentationibus rursus & maiorum donorum promissionibus aggredebatur emollire virorum fortium constantiam. Cum autem magis tentasset, & adhuc maiorem animaduertisset roboris firmitatem, processit rursus ad acerbiteram, continua mutatione, & varia colloctione, moliens improbus venari eam, quæ in Christo fundata erat, sanctorum simplicitatem.

Cum autem sic quoque vinceretur, & ne parùm quidem cedentes videret martyres, sed tanquàm vulpes quædam visus est pugnare contra leones, animi planè dubius & perplexus, alia arte eos superare aggreditur: & Carpum quidem & Papyllum viros fortes ac præclaros dimittit, iubens eos tutò seruari: admirabilem autem Agathodorum, qui ministrabat martyribus, & famulorùm munere fungebatur, qui ipse quoque iam erat perfectus martyr, & suo in eos amore erat socius eorundem suppliciorum: eum, inquam, iussit extensum, bouum neruis cædi immisericorditer, simul quidem sanctos molestia afficere propter cruciatum eius, qui erat eiusdem fidei, & terrefacere volens. Vtrique ergo inter se contendebant, nempè & iudex, qui puniebat, & martyr. Iudex quidem, vt multitudinè plagarum cum expugnaret: martyr autem plagas tam lubenter accipiens, vt euident esset, eum hoc habere in votis, vt duraret supplicium, & non defatigaretur tormentos ferientes. Cum ergo martyricum illud corpus iam longo tempore caderetur flagellis, emittebantur quidem riui sanguinis, tanquàm ex quodam fonte: suo autem integumento nudabantur viscera, diuellantur musculi à compagibus, & sensus doloris re vera magnus & acer inuadebat virum fortem. Ille autè, perindè ac si nullam pateretur molestiam, in malis ita erat affectus, silentio ferens crebros ictus flagellorum, & pati propter Christum, habens satis magnum dolorum solatium.

Cum autem iam defessus quidem esset Valerius, defatigati autem essent lictores feriendo, eum verò tormenta magis lætificarēt, Christus eum in cælos accersit, athletam dignè coronaturus. Is autem & statim spiritum in manus eius, qui vocauit, & corpus mortuum tradidit flagellantibus. Quod in sepulchrum quidem fuit proiectum, vt deuo-raretur à feris & alitibus, cum ita iussisset Valerius. Vesperè autem quidam ex ijs, qui illic propè habitabant, id abscondunt in quadam propinqua spelunca, ducētes hoc esse opus benigni & clementis animi, aut sic etiã diuina dispensante prouidentia. Quidnam autem est postea consecutum? Valerius Præses, qui erat re vera versuta & fraudulenta vulpes, lenioribus verbis sanctos aggreditur, timens fortè, nè ipsos quoque, sicut iam etiam Agathodorum, amitteret. Dicebat enim: Ille quidem inuenit mortem dignam tali arrogancia & amentia, cum non paruisset, vt sacrificaret dijs immortalibus. Vos autem cum sitis sapientes, cur non adspicitis ad id, quod est vobis conducibile, sed vultis esse similes homini verè infelici, qui pro vita & gaudio stultè violentam mortem elegit? Et hæc quidem Valerius. Cum autem audiuisset sanctos eum magnæ accusare stultitiæ propter hoc à ratione alienum consilium, se autem tunc conspiciendos planè felices ac beatos arbitrari, quandò violentam, quæ apud eum videtur, Agathodori mortem imitati fuerint: relicta rursus ementita clementia, ad ei consuetam & gratam reuersus est feritatem: & ea facit, quæ ipsam decent. Longè enim profecturus, à ciuitate Sardanorum Pergamum vsque iubet ipsum sequi sanctos: & cogit eos pari passu pedibus currere cum equis perniciousibus: vt labore cursus defatigati, quid aliud, quàm inuiti mutarentur & persuaderentur adorare simulacra? Sancti autem, quòd non esset maior curius, eam rem existimabant detrahere de voluptate. Sic quidquid propter Christum inferebatur, non molestiam, sed magnam potiùs afferebat lætitiã, vt quod esset eis magna demonstratio sui in Christum desiderij.

Cum

Cum ergo in tanti cursus labore diem transgissent, atque ad dolorem vulnerum suorum (vt cum diuino Dauid dicam) hoc quoque esset eis additum, simulque consecuta fuisset custodia, & nox iam aduentasset, angelica quaedam & diuina virtus eis apparens, curauit eorum vulnera, & ad certamina suscipienda eis maiorem indidit animi alacritatem. Cum ergo mane surrexisset Valerius, iubebat eos ingredi, ad laborem solummodo & hesternae diei adspiciens afflictionem, & existimans eos vix tandem portatos iter posse conficere. Cum autem vidisset illos adeo valentes & robustos, & vultus eorum non minus laetos & alacres, quam eorum, qui vtuntur assidue lauacris, & vitam agunt vmbra- tilem, eam rem vocabat praestigias, qui verè erat plenus demonibus: & ideo ampliorè eis adiunxit dolorem: nam eorum membris ferro omni ex parte grauatis, iussit eos rursum viam inire. Postquam autem & ipse, & illi in loco fuere praestituto, cum demonibus sacrificasset Valerius, in tribunali praesidet iudiciali. Et cum beatum Carpum sibi curasset, & fidelis alicuius amici personam induisset, & qui de ipso erat admodum sollicitus: Oportebat quidem, dixit, te nostram reuerentem lenitatem, tua sponte venire ad id, quod est bonum & honestum, & dijs sacrificare maximis. Nunc autem, cum & ad id suasionibus inciteris, & beneficio afficiaris, vt video, ne minimas quidem eis agis gratias: sed negligis id, quod est tibi conducibile. Ecce enim hi tuè miserentes senectutis, effecerunt, vt iter perageres absque afflictione. Ipse autem, nescio quomodo, & ingratus esse conuinceris in tuos benefactores, & nos nihili faciens, illorum cultum despicias. Velis ergo nunc saltem annuere, & mihi credere consilienti ea, quae sunt vtilia. Tuam enim reuerentiam canitiem, & magno dolore afficior, & tanquam non alienam, sed meam, tuam defleo calamitatem. Sed quid agam? Scis enim, quod cum adeo despiciar, non feram, si non propter meipsum, at propter deorum contumeliam.

Ad haec diuinus Carpus: Consilium, inquit, quod à luce ad tenebras, & à vita ducit ad mortem, nemo, qui fuerit compos mentis, consilium, sed id ipsum, quod est, nominat in insidias. Quod si meam reuerentiam canitiem, quid impedit, quò minus tu mihi magis credas paternè consilienti? Quod autem tu ex me dolorem accipis, ego magis tui misereor interitus, & aperte tuam (hoc sciat amica veritas) agrè ferò calamitatem, qui tales deos colas, & spem posueris mendacium: vt dicam cum diuina scriptura. Qui quidem quemadmodum possunt dii iurè reputari, cum sint ex inanima materia, & ad hoc, quod sunt, productionem habeant ex manu humana? Valerius ergo non ferens deos suos à Carpo, & si verum diceret, ea affectos contumelia, bona verba malè est remuneratus. Odio enim habuit in portis reprehendentem, (vt diuinus dicit Amos) & sanctum sermonem est abominatus. Statimque ex iussu eius licetorum manus tenebant sanctum: & virgae spinæ eum caedebant immaniter: carnesque assidue laceratæ ac discerptæ, dispergebantur in aërem. Ne his satiabatur ira: sed alij rursus licetores, partim quidem admo- uebant lampades eius lateribus, partim autem inhumanè adspergebant sale eius vibices. Hinc riuus quidem sanguinis per solum ferebantur: Fibrae autem, quæ diuellebantur, martyri grauem dolorem afferebant. His defessum fuisset, etiam si quid inanimè ita fuisset caesum: doluistis autem vos quoque omninò vel solum audientes. Sed martyr, quo magis augebatur multitudo suppliciorum, eo magis erat ipse captus Dei amore, & tanquam ex re aliqua suauissima se voluptate explebat ex doloribus: donec eius virtute defessus Valerius, eum transmisit in carcerem.

Cum autem diuinum sibi curasset Paphlum, perinde ac si nunc eum primum adspexisset, rogauit, quinam essent parentes, quoniam patria, & quoniam esset martyri scientia. Sanctus autem: Iam, inquit, discere potuisti, me esse natum ex ingenuis parentibus. Sum enim natus Thyatiris: Exerceo autem medicinam, non quæ fuerit ex herbis è terra nascentibus, sed quæ alicui à Deo data fuerit. Non enim vsque ad corpora circumscribimus eius vtilitatem: sed etiam morbos animæ corrigimus. Tunc iudex: Non hæc, inquit, fieri potuerint sine exercitatione eorum, quæ scripta sunt à Galeno & Hippocrate, qui acceperunt à dijs summam illius scientiæ. Paphlus autem: Galenus quidem, inquit, & Hippocrates, & qui illorum artem exercent, tunc aliquem curauerint, quando gratia suæ benignitatis meus quoque Christus præbuerit. Sin minus, perit eis studium, nihil commodi consequens ex sua in arte exercitatione. Quos autem deos nominas, cum nec sibi quidem possint aliquid prodesse, quomodo ij curam gesserint aliorum sanitatis? Quod si etiã velis rem ipsam verè intelligere, eum, qui propter te sedet, altero, vt vides, oculo orbem, faciant visum recuperare: & postea nihil dicam. Fuerit autem quispiam, ait Valerius, qui eum possit sanare? Non hoc solum, inquit sanctus, sed omnes etiã alios

morbos & affectiones insanabiles facile curauerit, qui Christum omni morbo medentem inuocauerit. Dixit autem Valerius: Videamus in praesentia id, quod dicis. Non ego, inquit Papyrus, aggrediar primus. Vercor enim, ne cum ipse omnia adulter es, miraculum adscribas demonibus. Sed tui primum inuocent quem velint tuorum deorum, & tunc ego quoque ostendam Christi mei virtutem.

Frustrā inuocantur falsi dii.

Est Sap. 13.

Crucis signo caecum illuminat.

Multi credunt in Christum.

Papyrus acerbissimè flagellatur.

Iterum diuinitus fanatur martyres.

Mira eorum alacritas.

Immaniter cruciantur.

Tunc cum quosdam deorum cultores & sacrificos adduxisset Valerius, iussit suos inuocare deos, nullam, quae ad hoc faciat, omittentes artem, nec industriam, nec rationem. Illi autem, alius aliò accedentes, hic quidem Apollinem, ille autè Aesculapium, alius deinde alium inuocabat ex dijs adulterinis, impotentes in re, quae fieri non poterat, quòd ad homines attinet, inuocantes. Eratque res valde ridicula, & plena dedecore. Quid enim de viuentibus, magnus inquit Esaias, sciscitabuntur mortuos? Totus ergo dies praeterijt, & illi quidem rogabant, supplicabant, sacrificabant, rebus illis vanis perpetuò assidebant. Surda autem, surda erant: & ei, qui ex parte caecutiebat, nullum erat auxilium ab ijs, qui erant caeci penitus. Quid ergo Christi seruus? Simul cum carnis oculis animae quoque oculos ad caelum tollens, ad misericordiam suam inuocabat Dominum. Deinde quid? Crucis signum immittit oculis, manu tangit, & tactum lux est consecuta, & extinctus oculus facilius est apertus, quam si somno fuisset opertus: & quod maius est, eius, qui beneficio affectus fuerat, animae quoque ablata est caecitas, eratque credens, & veram lucem intuebatur, quae illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum: & simul etiam magna hominū multitudo deducta est miraculo ad agnitionem veritatis. Quem non haec mutassent, & effecissent querere & discere, quoniam is sit, qui tanta est virtute praeditus? Sed & si omnes, nequaquam quidē certè Valerium, immò eum etiam seipso fecerunt longè seniore, perinde ac si delectaretur errore, & nequaquam sustineret aperiri veritatem. Vnde etiam cum eius martyrem sublimem supra lignum sustulisset, verberat acerbissimè, tales ei reddens remunerationes pro beneficio, quo eius affecerat assefforem.

Et flagellis quidem caedebatur pulchrū illud corpus: Papyrus autem non hoc male habebat, sed quòd non grauiora infligerentur tormēta, egrè ferbat: quomodo contra Valerius, victa videns sua tormenta à martyris animi magnitudine, dolebat & acerbè tolerabat. Adiecit itaque etiam alia: & ignem accendit eius lateribus: & iubet eum appeti lapidibus. Sed nec aduersus ignem se gessit martyr ignauè: & lapides veluti reueriti corpus, quod sic pro Christo torquebatur, aliò quidem iaciebantur, nequaquam autè in ipsum ferebantur. Cum ergo iam defessus esset Valerius, nec iam haberet, quod sanctis inferret ad supplicium, dabat tempus vibicibus, reputans fortasse, quòd si parum dimissi sic fuerint martyres, inflammati iam vibices eos grauioribus afficerent doloribus, & sic redderent molliores ad futurā quaestionem. Sed ij cum propè haberent medicum, propter quem plagas lubenter accipiebant, non solum à doloribus, sed etiam à vulneribus liberati sunt simul cum cicatricibus, ne vllum quidem in se eorum ferentes vestigium. Quare seipsum imprudens feriebat Valerius, non martyres. Quo enim illi magis leuabantur laboribus, eo magis cor eius caedebatur: iraque, perinde ac ignis, eum accendebat.

Breue tempus intercessit, & rursus ille quidem praesidet in excelso tribunali, toruo & caedem spirante adpectu intuens, & per animae speculum, oculos, internā ostendens acerbiter, & nec pluribus quidem sui praebens adeundi copiam: illum autè tantum circumsistunt, quicumque erant ministri eius arrogantiae. Introducuntur autem viri preclari, vel potius ingrediuntur prompto & alacri animo. Diceres eos vocari ad conuiuium, non autem ad certamen. Et ille quidem videbatur, vel ante minas, eos esse territurus ipso solo adpectu: & interrogabat, sententiae martyrum faciens periculum: & visione apprehendebat eorum mutationem. Tantum verò aberat, ut illi ita essent affecti, ut etiam ei exprobrarent tarditatem in ferenda sententia, & quòd non citò morerentur, valde egrè ferrent: Cur, dicentes, & tibi, & famulis exhibes molestiam, nos quidem sapè adducens, postrema autem semper parcens sententiae, sperans fortasse fore, ut nos poeniteat, & persuadeas, ut à Christo deficiamus & veritate? Quod quidem tunc adspexeris, cum videris nos eque ac deos tuos, nullo sensu praeditos & surdos. Hec cum primum dixissent, murices quidem ferrei dispersebantur in terra: praecleari autem viri in eos nudi iaciebantur, & supini super eos trahebantur crudeliter: res ad cruciatum acerbissima, cum vel solum subijcitur oculis. Sed nec in hoc quidem Deus suos neglexit famulos: sed statim (oportet enim rursus aliquid dicere ex diuina scriptura) ascendit

dit inspirans in faciem eorum, & eos liberans ex afflictione. Et protinus enauerunt murices: & conseruati sunt ipsi illasi à malis. Hoc planè iudicem accendit ad furorem: & nouacula adeò crudeliter martyrum latera laniabant, vt vtraque pars rursus egrederetur naturales limites, nempe & lictores in puniendo immisericorditer, & sancti in forti animo tolerandis molestijs.

Diuinitus liberantur: Vide sup- plicia.

Post hæc rursus congregat bestias crudelissimas, & sanctis theatrum constituit, & ipse sedet spectator. Et cum in medium adduxisset martyres, in eos immittit vrsam: & cum purasset, simul atque fuissent immissi, fore, vt virorū preclarorum corpora discerneret, vidit potius naturam animalium ratione carentium, admirabiliter docentem intelligentiam eos, qui sunt participes rationis. Vrsa enim, veluti reuerita speciosos eorū pedes, & pacem verè annunciantes, non solum nihil noxium, nec agreste fecit, nec, vt se mel dicam, belluinum: sed ad eorum pedes præcidit, & amicè est amplexa. Nec hoc quidem suffecit insipienti ad dandam ei intelligentiam. Sed leo quoque protinus immittitur: qui ipse similiter, atque vrsa, diuinis obediebat nutibus, ijs, qui pro communi Domino grauia patiebantur, nihil omninò volens mali facere. Valerius autè, tanquam ipse seipsum conans superare in scelere, in lacum quendam noua calce & recens extincta, vel, vt melius dicam, accensa refertum, iubet sanctos immitti, & in eo degere tres totos dies, tali modo inuictos molens vincere impius. Sed frustra laborabat, aduersus verum Deum depugnans. Nam diuina quædam gratia, & virtus Christi aderat martyribus, qui propter ipsum erant in lacu, hebetans quidem calcis operationem, à malo autem illætos seruans athletas.

Vrsa manus facit.

Item leo.

Mittuntur in calcem martyres.

Valerius autem quò maiorem gratiam videbat apparere in sanctis, eò magis iracundia feruebat ipse iuueniliter, contendens stultus vel Deo esse fortior. Crepidis itaque ferreis, longis fibulis confixis, iubet calceari pedes martyrum, & calceatos illos sic currere, vt saltem viderentur victi in hoc certamine. Sed rursus quoque laborauit temerè. Quò enim magis noua excogitabat, eò magis diuina virtus adumbrabat sanctos, & ijs, quæ inferebantur, reddebat superiores, & aduersus aspera & grauia efficiebat robustiores. Ille autem adhuc eos tentabat à sua traducere sententia, quibus sic apertè diuina opem ferebat gratia: & volebat eos sacrificare rebus abominandis: adeò emotæ mentis erat impius. Cum ergò nesciret quid ageret, pudore iam affectus, & apertè superatus, accendit fornacem, quæ multa alebatur materia: & in medium eius iniecit martyres. Illa autem protinus fuit extincta, & refrigerabat sanctos. Quo quidem tempore honestissima quoque Agathonica, quæ erat verè soror martyris, diuini, inquam, Paphi, & flammam cum eis intrauit, & certaminum, sicut etiam coronarum, fuit particeps. Rursus ergò redierunt in custodiam: & rursus vacabant hymnis ad Deum & precibus.

Aliud genus cruciaris.

Agathonica soror Paphi.

Cum autem dubius esset animi iudex, nec vllum inueniret exitum, vix tandem eos condemnat, vt vitam finirent gladio. Ducebantur ergò martyres gaudio pleni ad locum consummationis, cum nec præclara quidem Agathonica ab eis abscedere sustinisset. Deinde cum sanctas manus ad Deum sustulissent, non pro se solum preces fundebant, sed etiam orabant, vt sui occisores ab errore liberarentur, & conuerterentur ad pietatem. Sic gratiam suis referebant inimicis, eius, qui bonus est, discipuli, occisoribus suis precantes veniam eius, quod erant admitturi, facinoris: quibus alioqui ipsi magnam habebant gratiam, quòd per eos migrarent ad eum, quem desiderabant. Cum precati quoque essent ea, quæ erant omnibus vtilia, eis capita fuerunt amputata tertio decimo mensis Octobris. Preciosas autem eorū reliquias, quæ abiecte & contemptim iacebant,

plectuntur capite.

Christianorum manus cum sustulissent, cum lampadibus simul & hymnis in loco insigni præclare deposuerunt, opes Christianis inuolabiles, malignis spiritibus flagellum terribile, & rorem omnibus agrotantibus & certam medelam: ad gloriam Dei patris & Domini nostri Iesu Christi: quem decet honor & potentia, cum sanctissimo & viuifico spiritu, nunc & semper & in secula seculorum, Amen.

Nota de reliquijs.

VITA S. MARTII ABBATIS, AVTHORE S.
GREGORIO TVRONEN. EPISCOPO, DE

Vita Patrum. cap. 14.

13. Aprilis.

Matth. 5.

Ignoscere
in se peccatibus
quàm
vtilè.

Matth. 6.

Ibidem.

Virtutes S.
Martij.

Ephes. 6.

Cellam sibi
in monte sa-
xæo condidit.

Matth. 6.

Durum stra-
tum S. viri.

Efficacia
Crucis &
olei bene-
dicti.

Monachos
colligit.

Agnum nobis diuina pietas largita est beneficium, cum delictis nostris fieri præcepit de remissione refugium, si negligentibus ignoscamus, si indulgeamus lædentibus, si odientibus nos e contrariò commodum benedictionis impertiamus, dicente Domino Iesu Christo: Diligite inimicos vestros, benefacite his qui oderunt vos, & orate pro calumniantibus & persequentibus vos, vt sitis filij patris vestri, qui in cælis est. Ecce quàm magnū thesaurum congregat contemptus iræ, recòciliatio damnati, remissio iudicati. Filium te Dei patris facit, cohæredẽ Christi adscribit, cælestibus regnis habitatorẽ statuit. Vnde manifestum est oblita delicta eius in cælo, qui delinquenti beneficium

venia impertitur in seculo. Sic enim Domini cõris sententia prolata testatur: Si, inquit, dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & pater vester cælestis peccata vestra. Cum verò supplices famulos docet orare, ait: Sic enim dicitis ad patrem: Dimitte nobis debita nostra, quemadmodum & nos dimittimus debitoribus nostris.

Igitur S. Martius, beatus Abbas, sanctitate præclarus, diuinis eruditus studijs, huius sententiæ bonū retinuit corde, vt libenter dimitteret delinquenti: & non solum ignouit noxam, verum etiam munere præbuit gratiam, nè in aliquo vilem redderet culpam personam. Sed antè de conuersatione eius pauca locuturi sumus, priusquam ad huius beneficium accedamus.

Beatissimus hic Martius, Aruernæ vrbis Abbas, eiusdem territorij fuisse incola fertur: & à pueritia sua religiosam agens vitam, totum se Dei operibus dedicauit. Erat enim parcus in cibis, largus in elemosynis, promptus in vigilijs, in orationibus valde deuotus, totis viribus luxuriam abstinentiæ freno ac parcitatis agone coercens, nè sibi aliquid subrepere posset. Non immeritò Martius vocitatus, qui fortiter ac strenuè pullulantes actionum mortalium cogitationes, gladio spiritus sancti in ipso dimicationis exordio succidebat, non surdus auditor exhortationis: Accingite vos armatura Dei, & gladio spiritus sancti, vt possitis ignita diaboli tela contemnerè. Cumq; ad ætatis legitima perfectionem venisset, & tanquam sidus egregium in illa vrbe fulgeret, adhuc aliquid sibi deesse putans, haud procul ab ea secessit: acceptoq; sarculo, montem lapideum cadere coepit: in quo cellulas sculpens, habitacula sibi parua fecit, scilicet vt arcibus sobrietatis catena constrictus, facilius Deo omnipotenti precum thura, laudationumq; holocaustomata super cordis mundi altare proferret, recolens Dominum dixisse per Euangelium: Intra in cubiculum, & clauso ostio, ora patrem tuum: & pater tuus, qui videt in abscondito, reddet tibi. Sciebat enim angelicæ sibi visitationis consolationem adferre, si se ab humanis aspectibus longius amouisset.

In hac ergò rupe cauari montis, habitationi res necessarias præparabat, formans in antro ex ipso lapide scamnum & cellulam siue lectulum, in quo post laborem multum fesso corpusculo requiem indulgeret. Sed erant hæc immobilia, quia ex ipso lapide incisæ massæ ipsi petræ inhærebant. Nihil autem super eam, cum quiesceret, sterneret, sed tantum cum vestimento, quo indutus erat, decumbebat, non alios habens tapetes, plumellas aut stragula, quo hæc operirentur: nihil enim habebat proprium, nisi Dei cultum, in quo indeficiens permanebat. Victum ei interdum deuotorum largitio ministrabat. Denique æternus Dominus, qui iugiter glorificat sanctos suos, cepit cæleste famuli meritum terrigenis declarare, vel qualis esset cultor suæ diuinitatis ostendere, dum ei curationum gratiam dignatus est impertire. Nam demones de obsessis corporibus in nomine Iesu Christi verbo fugabat: venenum malæ pustulæ Crucis signaculo opprimebat, quartanis, tertianisve febribus infuso benedicti olei liquore medebatur: & multa alia beneficia populis, annuente largitore bonorum omnium, tribuebat.

Ad tanti viri famam cœperunt quidam ad eum confluere, gaudentes eius instrui disciplinis. Quid plura? Colligit viros, format monachos, efficit ad opus Dei perfectos: erat enim ei magna patientia, tantamque aduersus sustinendarum iniuriarum tela sumpterat

perferat bonitatem, ut putares eum lorica dulcedinis esse vallatum. Erat autem monachis hortus diuersorum olerum copia ingenti refertus, arborumque & fructuum, amoenus visui, & fertilitate iucundus: sub quarum arborum umbraculo, susurrantibus aura sibilo folijs, beatus senex plerumque sedebat. Quidam autem imprudens, & sine timore Dei, gula circumscriptus desiderio, effracta sepe horti, furtiuo est ingressus ascensu, sicut Dominus exprobrat in Euangelio: Quia qui non intrat per ianuam, hic fur est & latro. Porro autem erat noctis tempus: (nec enim poterant hæc nisi in nocte perpetrari: quia omnis, qui male agit, odit lucem) Hic igitur collectis oleribus, cepisque, & allijs, atque pomis, oneratus fasce fraudis iniquæ, ad aditum, quo ingressus fuerat, perguit, sed nequaquam reperit exitum. Graua onere conscientia terretur, & inter labores ponderum alta suspiria ducit, sustentatur interdum super columnas arborum. Circuit iterum iterumque omnem ambitum horti, & non modo ostium non reperit, verum etiam nec ipsum, quem inter nocturnas tenebras patefecit, aduertit ingressum. Torquetur verò, duplici cruciatus dolore, nè aut teneatur à monachis, aut à iudice capiatur. Inter has cogitationum faces nox ei elongatur, iubarque, lucis desideratæ non redditur. Abbas verò in psallentio noctem ducit, & ut credo, reuelante Deo, que gerebantur, agnoscit. Et enim albescente iam polo, vocat Præpositum, dicens: Accurre velocius ad hortum: bos enim petulus ingressus est in eum, sed nihil læsit ex eo. Accede nunc, & impositis necessarijs, dimitte eum: sic enim legitur: Bovi trituranti os non colligabis. Præpositus verò non intelligens quæ narravit, abiit ut impleret iussionem. Quem cum vidisset homo appropinquantem, proiectis in terram, quæ sumpserat, fugere coepit, ac inter spinas & rubos caput immergit, & in modum porcorum aditum, vnde egrederetur, conatur aperire. Quem monachus apprehendens, ait: Nè timeas, fili, quia senior noster misit me, ut ducam te ab hoc loco. Tunc collecta monachus, quæ ille proiecerat, tam pomam quam olera, imposuit humeris eius, & aperto ostio, dimisit eum, dicens: Vade in pace, & nè ultra repetas, quæ ignauia comitante gessisti.

Iohan. 10.

Iohan. 3.

Fur diuinitus punitur

Deut. 25.

Obserua huiusmanitatem erga furentem

Ipse quoque Sacerdos, velut iubar veri luminis in orbe resplendens, infirmitatum morbida, virtutis efficacia pellebat assidue. Niuardus quidam diuturna febre detentus, dum aquas æstuans ab ardore haurit assidue, ab hydropè intumuit, ita ut tam venter, quam stomachus, in modum vesicæ cerneretur extensus. In desperatione ergo pro tali infirmitate positus, deferri se ad sanctum beneficium plausit deposcit. Denique eleuatur à lectulo, imponitur super vehiculum, atque ad cellulam sancti perducitur, deprecans humiliter, ut sibi Sacerdos Dei manus imponeret. At ille prostratus in oratione coram Domino, conuersus est ad infirmum, tactuque blandissimo eius membra contrectans, eum in contemplatione adstantium reddidit sanum. Nam ita fertur tumor omnis ante digitos eius aufugisse de corpore obsesso, ut nullum in eo ulterius agritudinis remaneret indicium. Hæc autem à mei genitoris relatione cognoui, eo quod ei fuerat hic Niuardus in amicitia coniunctione deuinctus. Asserebat autem idem, vidisse se quoque sanctum, atque eius miracula expertum. Nam cum esset adhuc puer quasi annorum vndecim, ab illo tertianarum ardore febrium occupatur. Tunc amici apprehensum puerum duxerunt ad virum Dei: erat enim iam senex, & proximus resolutionis diei, caligabantque oculi eius. Posita verò manu super puerum, ait: Quis est hic, vel cuius est filius? Responderunt: Famulus tuus est, nomine Florentius, Georgij quondam filius senioris. Et ille: Benedicat, inquit, tibi Dominus Deus, fili, & sanare dignetur languores tuos. At ille osculans manus suas, & gratias agens, abscessit sanus. Asserebat autem nunquam deinceps se in omni vita sua ab hoc contagio fuisse pulsatum.

Sanatur hydropicus.

Item febri-citans.

Ipse iam arate nonagenaria bono desudans certamine, consummato cursu vite, serans in Deum fidem, ad illam coronam iustitiæ, quam retribuit Dominus, commigravit. Dehinc cum summo honore ablatus, dignisque vestimentis indutus, infra oratorij monasterij est sepultus. Quod autem beatus eius tumulus diuinis virtutibus illustretur, ipsa, quæ assistit, caterua poterit contestari: quæ cum infirmos mittit ad tumulum, extemplo incolomes domum remittit. Nam cum diuersis è partibus confluentes, defertentesque morborum genera, inibi capiant medicinam, frigoriticorum tamen nutantia tremore membra, sapius ad soliditatem integram restaurantur, tribuente hoc Domino nostro Iesu Christo, qui miraculis illustribus sanctorum tumulos gloriificat. Ipsi gloria

Obit vir Dei.

Miracula ad eius tumulum.

in secula seculorum

Amen.

Ooo 3

VITA

* Hermenigildi
**VITA S. *ERMIGILDI FILII REGIS VVISI
 GOTTHORVM, PER D. GREGORIVM PAPAM**

Scripta, lib. 3. Dialog. cap. 31.

13. Aprilis.

Hermenigildum conuertit Leander Epif.

Icut multorum, qui ab Hispaniarum partibus veniunt, relatione cognouimus, nupèr Ermigildus rex, Liuigildi regis Vuisigothorum filius, ab Arriana hæresi ad fidem catholicam viro reuerendissimo Leandro Hispalitano episcopo, dudum mihi in amicitijs familiariter iuncto, prædicante conuersus est. Quem pater Arrianus vt ad eandem hæresim rediret, & præmijs suadere, & minis terrere conatus est. Cumque ille constantissimè responderet, nunquam se veram fidem posse relinquere, quam semel agnouisset, iratus pater, eum priuauit regno, rebusque expoliavit omnibus. Cumque nec sic virtutem mentis illius emollire valuisset, in ar-

Mittitur in carcerem.

cta illum custodia concludens, collum manusque illius ferro ligauit. Cœpit itaque idem Ermigildus rex iuuenis terrenum regnum despicerè, & forti desiderio cælestè quærens, in cilicijs vinculatus iacens, omnipotenti Deo ad confortandum se preces effundere, tantoque sublimius gloriam transeuntis mundi despicerè, quanto & religatus agnouerat nil fuisse, quod potuerit auferri.

Communione Arriana respuit.

Superueniente autem paschalis festiuitatis die, in tempesta noctis silentio ad eum perfidus pater Arrianum episcopum misit, vt ex eius manu sacrilegè consecrationis communionem perciperet, atque per hoc ad patris gratiam redire mereretur. Sed vir Deo deditus, Arriano episcopo venienti exprobrauit vt debuit, eiusque à se perfidiâ dignis increpationibus repulit: quia etsi exterius iacebat ligatus, apud se tamen in magno mentis culmine stabat securus. Ad se itaque reuerso episcopo Arrianus pater infremuit, statimque suos apparitores misit, qui constantissimum confessorum Dei illic, ubi iacebat, occiderent: quod & factum est. Nam mox vt ingressi sunt, securim cerebro eius infigentes, vitam corporis abstulerunt: hocque in eo valuerunt perimere, quod ipsum quoque, qui peremptus est, in se confiterat despexisse. Sed pro ostendenda vera eius gloria, superna quoque non defuere miracula. Nam cœpit in nocturno silentio psalmodiæ cantus ad corpus eiusdem regis & martyris audiri: atque idèo veraciter regis, quia & martyris.

Perimitur in carcere.

Miracula sunt.

Quidam etiam ferunt, quod illic nocturno tempore accensæ lampades apparebant: vnde & factum est, quatenus corpus illius, vt videlicet martyris, iure à cunctis fidelibus venerari debuisset. Pater verò perfidus & paricida, commotus poenitentia hoc fecisse se doluit, nec tamen vsque ad obtinendam salutem. Nam quia vera esset catholica fides, agnouit: sed gentis suæ timore perterritus, ad hanc peruenire non meruit. Qui oborta ægritudine, ad extrema perductus est, & Leandro episcopo, quem prius vehementer afflixerat, * Richardum regem filium suum, quem in sua hæresi reliquerat, commendare curauit, vt in ipso quoque talia faceret, qualia & in fratre suis exhortationibus fecisset. Qua commendatione expleta, defunctus est.

* Recchardum

Recchardus rex ex Arriano fit Catholicus.

Iohan. 12.

Post cuius mortem Richardus rex non patrem perfidum, sed fratrem martyrem sequens, ab Arriana hæreseos prauitate conuersus est. Totam quoque Vuisigothorum gentem ita ad veram perduxit fidem, vt nullum in suo regno militare permetteret, qui regni Dei hostis existere per hæreticam prauitatem non timeret. Nec mirum, quod vere fidei prædicator factus est, qui frater est martyris: cuius hunc quoque merita adiuuant, vt ad omnipotentis Dei gremium tam multos reducat. Qua in re considerandum nobis est, quia totum hoc agi nequaquam posset, si Ermigildus rex pro veritate mortuus non fuisset. Nam, sicut scriptum est, Nisi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipsum solum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum afferit: hoc fieri videmus in membris, quod factum scimus in capite. In Vuisigothorum etenim gente vnus mortuus est, vt multi viuerent: & dum vnum granum fideliter cecidit, ad obtinendam fidem animarum seges multa surrexit. Hactenus S. Gregorius. Porro Sigebertus in Chronicis Anno Christi 583. scribit Hermenigildum filium Sigeberti regis Francorum duxisse vxorem, & per eam conuersum ad orthodoxam fidem (haud dubie opera Leandri Episcopi). Deinde anno Christi 586. Hermenigildum à patre damnatum exilio, & anno 589. in carcere securi occisum.

VITA